

MIRCEA DOREANU

„Diavolul este întâmplarea mea”

Elena Sevaciuc a debutat cu 50 de pagini consistente și crude în cartea soțului său *15 Noiembrie – Ziua Demnității* (Editura Kron- Art, Brașov, 2007, prefață Vladimir Tismăneanu). Mărturia aceasta necesară a fost declicul pentru ampla confesiune din *Copilărie sub cod roșu**, titlu etern actual pentru biata Românie. Titlul vine să înlocuiască unul anterior, rizibil, sub care romanul apărea (parțial). Didacticist, dar nu inutil, să vorbim despre importanța cuvintelor sub care se așază un text, indiferent de gen: ce ar fi fost *Călătorie la capătul nopții* sau *Paradis în destrămare* sub alte frontispicii? Titlul nu creează textul, dar lucrează asupra conținuturilor, însoțește textul din și de sub pagină, de aceea cred că este redundant faptul că unii editori îl pun, ca în cazul de față, deasupra fiecărei pagini, vezi Doamne să nu uite cititorii ce citesc. Parțial bildungsroman – personajul Alexandru nu este dus până la adevărata maturitate – parțial roman picaresc – personajul parcurge mai mult un labirint social întunecat decât spații geografice –, romanul chiar demontează industria grobiană a suferinței și dezmățului jegos, spațiul orfelinatelor, al cerșetoriei, al mărînimiei de facto oneroase, al boscheșilor. Cartea își asumă riscul monotoniei prin șirul lung-lung de rele peripeții ale foarte tristului erou, dar riscul este depășit prin dezinvoltura amară a stilului; este ca o stradă pe care ai tot bătut-o, dar care te surprinde mereu cu câte un amănunt: o fereastră îngustă din alt veac, un contrast armonios între acru și cafeniu. De fapt, este chiar strada pe care locuiești. (Scuzați impresionismul).

Autoarea alternează evenimente crude cu altele încă și mai crude, iar acestea au darul de a le face absolut credibile pe cele anterioare. Stilistica este a directitudinii, a relatării simple, între mărturie și lamento, dar și a eschivei: orice stângăcie poate fi pusă pe seama vocii unui copil, Alexandru, cel care povestește, voce coincidentă cu cea auctorială. Astfel, Elena Sevaciuc-Selena se exonerează; peste toate, avem de-a face cu o lectură au bout du souffle. Autoarea reușește (încercarea auctorială este și umană) să se transpună în personajul Alexandru. După ce scrisese *Vocile nopții*, Augustin Buzura povestea la o întâlnire cu studenții cum, transpunându-se scriptic zi de zi într-un personaj feminin, ajunsese să-i scape în conversațiile diurne câte un „eu însămi”... E.S.S. este departe de contemporaneitate, cu scriitura lucioasă, senzuală, perfectă, dar superficială a unei Amélie Nothomb, cu minimalismul bine exersat al Liliane Corobca, departe de psihologismul rafinat, abisal, oniric al Dinei Hrenciuc. Genul proximal este Charles Dickens în *Oliver Twist*, dar imaginea cea mai clară este: *Amintiri din copilărie* în negativ. Alexandru, când fură, e nevoit să fure de-a binelea, când este bătut, pedepsit, este bătut și pedepsit de-a binelea, când plânge, are motive adânci, și mai ales este (se simte) orfan. Ca tipologie umană nu poate fi ocolit romanul cu titlu paradigmatic, *Mizerabilii*, doar că, spre deosebire de acesta, romanul de față nu ne supune la o grea încercare rezistența la bombasticism. Hector Malot este mult mai aproape.

În acest roman realist tradițional, România este așa cum este în realitatea sinistă, pentru umiliți și obidiți, dar E.S.S. creează și personaje deținând ceea ce se cheamă *calitate umană*. Era să scriu persoane, într-atât de veridic, de autentic este romanul. Pare transcrierea în registru masculin a unor experiențe rememorate, lucru accentuat de textuarea la persoana I. Este bine că autoarea urmărește timpul linear, cu rare, cinematografice flash-back-uri; astfel se exclude orice stângăcie de construcție. Dacă romanul este arhitectură și labirintul este arhitectură (și este?), acesta este un labirint puternic dominat de negru, cu ieșirea în finalul roz al cunoașterii carnale.

Onomastica este inteligentă, normală, fără șarjele simpliste la care recurg din păcate prozatori experimentați. Alexandru, în plan simbolic, e un nume de învingător. În neogreacă înseamnă „apărător al oamenilor” (în paleogreacă *Iskander*). Familia erodată de adulter și alcoolism a devenit o realitate tipică pentru vremea noastră. Răul absolut este reprezentat de demonicul George, cameleonicul fals prieten prin definiție, spirit al răului, asemeni lui Alec D’Urberville.

Subtitlurile voit naive, în acord cu vârsta personajului, explicitează esența conținutistică: „Încep o nouă etapă a vieții și sper să las în urmă suferințele”, „Frica de orfelinat m-a dus din nou în stradă”, „Îmi invit prietenii din gară, acasă”, „Necazurile ne urmăresc din trecut”, „Se apropia sfârșitul lui George”. Naivitatea, jucată sau nu, are efectul de neegalat al expresivității involuntare (întreg respectul Domnului Eugen Negrici). Trebuie spus că subtitlurile nu reușesc să deconspire sensul narațiunii, aceasta devenind subalternă, ele nu sunt tautologice, nu paralizează interesul receptării. Sunt convinși că, dimpotrivă, ele sunt un foarte recomandabil motor lectural. Dacă textul este un continuum, fluxul lecturii face textul să bălțească. Îl încetinește.

Ca în *Oliver Twist*, apare și subtema banilor ascunși și / sau găsiți, specifică dealtfel romanelor de tip dickensian: „Aici am ascuns eu banii de la Marius. Când i-am luat, am atins cu mâna ceva care se mișca. Era o cutie de tablă. Am tras-o puțin afară și mi-am dat seama că era cutia despre care tata îmi spusese în biletul de adio. Urma să găsesc ceva acolo. Am băgat-o la loc fără să o deschid. Nu umblam la banii lui decât atunci când împlineam optsprezece ani și nu trebuia să mă mai ascund. De ei trebuia să mă folosesc pentru a începe să o caut pe mama. Am luat banii primiți de la Marius. *I-am numărat pentru că mă învățase Romeo valoarea bancnotelor și a monedelor*” (s.m., M.D.).

Stilul acesta este, pur funcțional, gradul zero al scriiturii. Incipitul, ca impuls inițial și acroș (ne învăță Matei Vișniec prin studiul său ficțional atât de inspirat speculativ, strălucită lecție de literatură comparată) contează cât o deschidere în șah: „Într-un astfel de decor, eu, Alexandru, Alex cum îmi spun toți, am ajuns după ani de zile fără să vreau. În loc să mă bucur de aceste lucruri stau pe o bancă, dar nu într-un parc, cum ar fi normal, ci într-un cimitir”. Una din cele mai vijelioase și pregnante intrări în scenă este începutul romanului *Poveste despre două orașe* de Charles Dickens (nu știu dacă Matei

Vișniec l-a luat în considerație). La fel de interesant, balzacian-parodic, își începe Thomas Hardy *Tess d'Urberville*.

Ingeniozitatea pe care autoarea vrea și reușește să o demonstreze nu rezidă în înscenarea unui *fatum*, ci în delirul behaviorist al nenorocirilor lui Alexandru. Dacă nu ar exista o perfectă concordanță între vârsta lui Alexandru, mărturisirea lui și scriitură, romanul nu ar exista nici el ca atare. Traduc aici behaviorismul prin mai mult „simțea că” decât saltul direct în regimul mentalului, ori cu ajutorul trambulinei „se gândea că”. Se trece în roman din categoria „lucrurilor pe care nu le-ai dori nici dușmanilor tăi” în categoria „things never to happen”, prin registrul tragic (pierderea părinților, casei, prietenilor etc.), se trece prin oribil (violul homosexual) ș.a. Marca sensibilității feminine se simte mai ales în etalarea creaturilor patibulare sau demonice. Aici, fericita coincidență este cea dintre simțirea prepuberă și cea feminin-maternă. Departe de tot ce se scrie acum, fie cărți ale bărbaților, fie

ale femeilor, Elena Sevaciuc Selena își începe cariera, relativ târziu, cu un roman pasionant. *Copilărie sub cod roșu* este încărcat, de acolo din underground, de o viziune critică deloc concesivă: ce fel de sistem social este acesta care permite martiriul unor copii? Răspunsul este tot între coperti. Elena Sevaciuc nu mai este doar soția lui Mircea Sevaciuc, personaj exponențial al revoltei din 15 noiembrie 1987, o legendă vie pentru brașoveni – cel puțin –, ci o autoare care nu scrie în oglindă. Caz excepțional, nici în oglinda proprie, nici a altora.

P.S. Scriitoarea pare o adeptă a deismului: Dumnezeu a creat lumea și legile după care ea se ghidează, fără a se mai amesteca în mersul ei, *apud* lord Herbert of Cherbury. Până la un punct.

* Elena Sevaciuc-Selena, *Copilărie sub cod roșu*, Editura Transilvania Expres, Brașov, 2013.